

HANDLEIDING VOOR BEDRIJFSOVERNAME IN LAND- EN TUINBOUW

www.vlaanderen.be/landbouw

INHOUD

1 Bedrijfsovername	1
1.1 Aanspreekpunt bij de overheid bij een bedrijfsovername	1
1.2 Aanvraag van een landbouwnummer bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij	4
1.3 Aanvragen van vestigingssteun - afdeling Structuur en Investerings.....	7
1.4 Melding bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij - afdeling Markt- en Inkomensbeheer.....	20
1.5 Melding bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij - afdeling Productkwaliteitsbeheer.....	28
1.6 Melding bij het Departement Landbouw en Visserij - afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling.....	29
2 Overige te vervullen formaliteiten bij een bedrijfsovername	30
2.1 Ondernemingsnummer.....	30
2.2 Btw-nummer.....	31
2.3 Sociaal statuut - Sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen.....	32
2.4 Bodemattest bij grondoverdracht	32
2.5 Pacht.....	35

2.6	Milieuvergunning	37
2.7	Overdracht van het suikerbietenquotum	39
2.8	Meldingen aan de Vlaamse Landmaatschappij	39
2.9	Melding bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw - Identificatie en Registratie (Sanitel)	41
2.10	Melding aan het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)	42
2.11	Melding aan de leveranciers van goederen en diensten	44
2.12	Bestrijdingsmiddelen	48
2.13	Andere	48
3	Provinciale en gemeentelijke subsidies	49
4	Andere nuttige adressen	50
4.1	E-loket Landbouw en Visserij (www.landbouvwlaanderen.be)	50
4.2	Producentenorganisaties	51
4.3	VLAM	51
4.4	Bouwen en verbouwen	51

Deze handleiding is een praktische gids met nadruk op de administratieve verplichtingen en formaliteiten gekoppeld aan de overname of vestiging in de land- en tuinbouwsector.

De handleiding is nuttig bij het opstarten of de creatie van een bedrijf of bij de omvorming van een eenmanszaak naar een vennootschap.

Naast deze brochure verwijzen we ook graag naar het digitaal overnameloket waar u digitaal begeleid wordt omtrent de te vervullen administratieve formaliteiten in het kader van een bedrijfsovername.

Dit loket vindt u via:

www.vlaanderen.be/landbouw/overname

1 BEDRIJFSOVERNAME

1.1 Aanspreekpunt bij de overheid bij een bedrijfsovername

Om de overname op administratief vlak te begeleiden en te ondersteunen wordt er vanuit de overheid een centraal aanspreekpunt aangesteld. De starters kunnen met al hun vragen terecht bij de buitendiensten van de afdeling Structuur en Investerings en de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV) (zie onderstaande lijst).

Om een optimale start van een landbouwbedrijf te realiseren, moeten landbouwers aangemoedigd worden om bij hun beslissing tot installatie of vestiging rekening te houden met 'alle' aspecten die met een bedrijfs-overname gepaard gaan. Zo moet de nodige aandacht gaan naar de juridische, financiële en sociale aspecten van een overname. Professionele begeleiding van overnames door specialisten is een noodzaak vanwege de steeds toenemende schaalgrootte van de bedrijven, de complexere bedrijfsstructuren, de toenemende maatschappelijke vereisten en de steeds meer omvattende regelgevingen die erbij komen kijken.

Provincie Antwerpen

André De Rop

Afdeling Structuur en Investerings
Vlaams Administratief Centrum
Lange Kievitstraat 111-113, bus 72 | 2018 Antwerpen
Tel. 03 224 92 20 | Fax 03 224 92 01
andre.derop@lv.vlaanderen.be

Kristien Vaes

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Vlaams Administratief Centrum
Lange Kievitstraat 111-113, bus 72 | 2018 Antwerpen
Tel. 03 224 92 00 | Fax 03 224 92 01
mib.antwerpen@lv.vlaanderen.be

Provincie Limburg

Koen Jespers

Afdeling Structuur en Investerings
Vlaams Administratief Centrum
Koningin Astridlaan 50, bus 6 | 3500 Hasselt
Tel. 011 74 26 30 | Fax 011 74 26 69
koen.jespers@lv.vlaanderen.be

Lieve Put

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Vlaams Administratief Centrum
Koningin Astridlaan 50, bus 6 | 3500 Hasselt
Tel. 011 74 26 50 | Fax 011 74 26 69
mib.limburg@lv.vlaanderen.be

Provincie Vlaams-Brabant

Veerle Blommaert

Afdeling Structuur en Investerings
Vlaams Administratief Centrum
Diestsepoort 6, bus 102 | 3000 Leuven
Tel. 016 66 61 70 | Fax 016 66 61 41
veerle.blommaert@lv.vlaanderen.be

Marian Van den Bossche

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Vlaams Administratief Centrum
Diestsepoort 6, bus 102 | 3000 Leuven
Tel. 016 66 61 40 | Fax 016 66 61 41
mib.vlaamsbrabant@lv.vlaanderen.be

Provincie Oost-Vlaanderen

Arrondissementen Gent en Oudenaarde

Kim Torfs

Afdeling Structuur en Investerings
Burgemeester Van Gansberghelaan 92 | 9820 Merelbeke
Tel. 09 272 22 40 | Fax 09 272 22 41
kim.torfs@lv.vlaanderen.be

Katrien Billet

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Burgemeester Van Gansberghelaan 92 | 9820 Merelbeke
Tel. 09 272 22 00 | Fax 09 272 22 01
mib.oostvlaanderen@lv.vlaanderen.be

Arrondissementen Aalst, Dendermonde, Sint-Niklaas en Eeklo

Jean De Neef

Afdeling Structuur en Investerings
Burgemeester Van Gansberghelaan 92 | 9820 Merelbeke
Tel. 09 272 22 40 | Fax 09 272 22 41
jean.deneef@lv.vlaanderen.be

Katrien Billet

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Burgemeester Van Gansberghelaan 92 | 9820 Merelbeke
Tel. 09 272 22 00 | Fax 09 272 22 01
mib.oostvlaanderen@lv.vlaanderen.be

Provincie West-Vlaanderen

Arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende, Veurne en de gemeenten Wingene, Ruislede, Lichtervelde en Hooglede

Danny Persyn

Afdeling Structuur en Investerings
Koning Albert I laan 1/2 bus 102 | 8200 Brugge
Tel. 050 24 76 50 | Fax 050 24 76 01
danny.persyn@lv.vlaanderen.be

Freddy Dedeyne

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Koning Albert I laan 1/2 bus 102 | 8200 Brugge
Tel. 050 24 76 20 | Fax 050 20 76 29
mib.westvlaanderen@lv.vlaanderen.be

Arrondissementen Ieper, Kortrijk, Roeselare, Tielt

(met uitzondering van Wingene, Ruislede, Lichtervelde en Hooglede)

Willy Beghein

Afdeling Structuur en Investerings
Koning Albert I laan 1/2 bus 102 | 8200 Brugge
Tel. 050 24 76 50 | Fax 050 24 76 01
willy.beghein@lv.vlaanderen.be

Freddy Dedeyne

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
Koning Albert I laan 1/2 bus 102 | 8200 Brugge
Tel. 050 24 76 20 | Fax 050 20 76 29
mib.westvlaanderen@lv.vlaanderen.be

1.2 Aanvraag van een landbouwnummer bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij

Vraag een landbouwnummer aan bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV).

U moet over een landbouwnummer beschikken bij het ALV om steun aan te vragen, een bedrijf over te nemen of een verzamelaanvraag in te dienen. Als u zo'n nummer nog niet heeft en u neemt een volledig bedrijf over, kunt u dit nummer aanvragen door het formulier Melding van een volledige bedrijfsoverdracht samen met de overlater in te vullen (www.vlaanderen.be/landbouw/overname). Doet u geen volledige bedrijfsovername dan kan dit door het formulier Identificatie van een landbouwer in te vullen. U kunt de formulieren downloaden op www.vlaanderen.be/landbouw of u vraagt ze op bij uw buitendienst van het agentschap (zie contactadressen op p. 9-10).

De afdeling Markt- en Inkomensbeheer zorgt voor de aanmaak van dit nummer. U moet de formulieren dus aan deze afdeling bezorgen die in elke provincie een buitendienst heeft (zie contactadressen op p. 9-10). Na aanmaak van het landbouwnummer geeft de afdeling Markt- en Inkomensbeheer het landbouwnummer en de identificatiegegevens door aan de volgende diensten:

- afdeling Structuur en Investering van het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- afdeling Productkwaliteitsbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- afdeling Mestbank van de Vlaamse Landmaatschappij
- afdeling Platteland van de Vlaamse Landmaatschappij
- Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie.

Bij aanmaak van het landbouwnummer registreert het Agentschap voor Landbouw en Visserij ook de ondernemingsnummers en rijksregisternummers van de landbouwer. Deze registratie is voor 3 zaken van belang:

- als u verhuist, meldt de Kruispuntbank van Ondernemingen en het Rijksregister dit automatisch aan het agentschap. U hoeft uw verhuizing dus niet meer te melden aan het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- bij de afdeling Structuur en Investerings kan u steun aanvragen als zaakvoerder, bestuurder, behorende vennoot of onderneming die deel is van een landbouwer
- registratie van uw rijksregisternummer is een eerste stap om steunaanvragen of een verzamelaanvraag digitaal in te dienen via het e-loket (www.landbouw-vlaanderen.be)

Laat weten waar uw bedrijf gelegen is.

U kan uw landbouwnummer enkel gebruiken als u aangeeft waar uw bedrijf gelokaliseerd is. Dit doet u door één van de volgende formulieren in te vullen en op te sturen naar uw buitendienst van de afdeling Markten en Inkomensbeheer:

- als u een volledig bedrijf overneemt, maakt u gebruik van het formulier Melding van een volledige bedrijfs-overdracht
- als u een bedrijf gedeeltelijk overneemt, maakt u gebruik van het formulier Volledige of gedeeltelijke overname van een exploitatie
- als u een nieuw bedrijf opstart, maakt u gebruik van het formulier Identificatie van een exploitatie

U kunt alle formulieren downloaden op www.vlaanderen.be/landbouw of u vraagt ze op bij uw buitendienst van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Na aanmaak of overname van de exploitatie(s), laat het agentschap weten welk landbouwnummer en welk(e) exploitatienummer(s) u heeft.

Laat uw e-mailadres registreren bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

Wij raden aan uw e-mailadres door te geven aan het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Het agentschap werkt immers meer en meer digitaal en stuurt nu al belangrijke briefwisseling per e-mail door en wil dit nog meer doen de komende jaren. Als uw e-mailadres wijzigt, kan u dit telefonisch of via het e-loket melden.

Is autonoom beheer van belang voor mijn bedrijf?

Een landbouwer moet er steeds voor zorgen dat hij zijn bedrijf ten opzichte van andere landbouwers op autonome wijze uitbaat (Zoals omschreven in het Ministerieel besluit van 15 maart 2006 betreffende het autonome beheer van land- en tuinbouwbedrijven en het kunstmatig creëren van betalingsvoorwaarden). Autonoom beheer is het beheer van een bedrijf op die wijze dat elke verwarring op vlak van beheer, uitvoering van landbouwactiviteiten, productiemiddelen of het gebruik ervan tussen twee of meer landbouwers is uitgesloten.

De meeste landbouwers hoeven niet wakker te liggen van het autonoom beheer omdat deze voorwaarden op een gangbaar landbouwbedrijf meestal gerespecteerd worden. Voor sommige landbouwers is een grotere waakzaamheid vereist: bijvoorbeeld landbouwers die op hetzelfde adres een bedrijf uitbaten, echtgenoten die elk apart als landbouwer geregistreerd zijn ...

Alle regels van het autonome beheer zijn gebundeld in de toelichting voor het autonome beheer. Deze toelichting kan u verkrijgen bij uw buitendienst van het agentschap of downloaden op www.vlaanderen.be/landbouw.

1.3 Aanvragen van vestigingssteun - afdeling Structuur en Investerings

Het Vlaamse Gewest is bevoegd voor het verlenen van steun aan investeringen en installaties in land- en tuinbouw. Deze steun wordt toegekend door het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF).

Door het verlenen van steun aan de installatie worden jongeren aangemoedigd om zich in de sector als zelfstandige ondernemer te vestigen. De steun van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds geldt voor alle types van bedrijven, ongeacht de aard van de activiteit en de productiemethode. In die zin betreft het steun voor het behoud van een arbeidsplaats in de land- en tuinbouwsector.

Om in aanmerking te komen voor vestigingssteun moet u als land- of tuinbouwer eerst een aanvraag indienen bij het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), alvorens de eigenlijke overname (en dus de zelfstandige activiteit) mag plaatsvinden. Hiervoor moet u het correct ingevulde aanvraagformulier opsturen naar volgend adres:

Agentschap voor Landbouw en Visserij
Afdeling Structuur en Investerings
Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)
Ellips, 4e verdieping
Koning Albert II-laan 35, bus 41 | 1030 Brussel
Tel. 02 552 74 70 | Fax 02 552 74 71
www.vlaanderen.be/vlif

De adressen van de buitendiensten van het VLIF zijn terug te vinden onder punt 1.1 Aanspreekpunt bij de overheid bij een bedrijfsovername.

Tegelijkertijd of kort hierna moet u zich richten tot de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor landbouw en Visserij om de overname te melden, als dit nog niet is gebeurd (zie 1.2).

1.3.1 Voorwaarden voor tussenkomst van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)

Een land- of tuinbouwer die van VLIF-steun wil genieten moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Hierna worden er enkele opgesomd, een volledig overzicht is te vinden op de website van het VLIF (www.vlaanderen.be/vlif):

- de exploitatie van een land- of tuinbouwbedrijf en de verhandeling van de voortgebrachte producten is de belangrijkste beroepsactiviteit
- land- of tuinbouwer zijn op een bedrijf met alleen activiteiten inzake land- of tuinbouw en land- of tuinbouwverbreding, met een voldoende economische bedrijfsomvang
- een land- of tuinbouwbedrijf met voldoende economische bedrijfsomvang is een bedrijf dat een brutobedrijfsresultaat per bedrijfsleider behaalt dat groter is dan het minimaal vereiste brutobedrijfsresultaat per bedrijfsleider
- op jaarbasis wordt meer dan 12.000 euro beroepsinkomen gehaald uit de activiteiten op het land- of tuinbouwbedrijf en minder dan 12.000 euro beroepsinkomen uit andere beroepsactiviteiten
- beschikken over de vereiste beroepsbekwaamheid (zie hierna)
- een bedrijfseconomische boekhouding of een bewijskrachtige fiscale boekhouding bijhouden
- voldoen aan de minimumnormen inzake leefmilieu, hygiëne en dierenwelzijn
- aantonen dat het bedrijf de gewenste bedrijfszekerheid biedt: milieuvergunning, emissierechten, overnamecontract, pachtcontracten/overdrachten, looncontract, productierechten, beheerscontracten, contract van maatschap/samenuitbatingscontract

Het VLIF beschouwt de overname of de creatie van een bedrijf op naam van de partner van een gevestigde land- of tuinbouwer waarbij juridisch duidelijk een scheiding tot stand komt tussen de bedrijven (door middel van een rechtspersoon of een huwelijk met scheiding van goederen), als een verrichting die past in het kader van de vestiging van de partner. Bij de vraag naar VLIF-steun worden in die omstandigheden dan ook eisen gesteld inzake beroepsbekwaamheid die gelden bij elke vestiging.

1.3.2 Beroepsbekwaamheid

Bij een eerste vestiging als land- of tuinbouwer wordt de beroepsbekwaamheid aangetoond door:

- een diploma of een getuigschrift van een basisopleiding landbouw, tuinbouw of aanverwant op het niveau hoger secundair, hoger niet-universitair of universitair onderwijs
- een installatieattest en ten minste 2 jaar ervaring met de land- en tuinbouwproductie
- een diploma of een getuigschrift van een basisopleiding, in voorkomend geval aangevuld met ervaring, die door de Vlaamse minister bevoegd voor het landbouwbeleid ten minste als gelijkwaardig met één van de bovenvermelde niveaus wordt erkend. De schriftelijke vraag om een opleiding als gelijkwaardig te erkennen, wordt gericht aan de minister en omstandig gemotiveerd en gedocumenteerd

Een installatieattest wordt bekomen na het volgen van een bedrijfsleidercursus bestaande uit de volgende onderdelen:

- een algemene starterscursus (type A)
- een bijzondere starterscursus (type B)
- een stage van 2 x 10 dagen en het afleggen van een installatieproef

Voor meer informatie kan u contact opnemen met:

Jean Steenberghen

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling

Landbouwworming

Ellips, 6e verdieping | Koning Albert II-laan 35, bus 40

1030 Brussel

Tel. 02 552 78 92 | Fax 02 552 78 71

De volgende erkende centra geven starterscursussen

Nationaal Centrum voor beroepsvorming in de landbouw vzw

Diestsevest 40 | 3000 Leuven

Tel. 016 28 61 10 | Fax 016 28 61 19

Geert Mertens, secretaris

Praktijkcentrum voor Land- en Tuinbouw vzw

Zuidstraat 25 | 8800 Roeselare

Tel. 051 24 58 84 | Fax 051 24 23 68

Bart Dochy, waarnemend voorzitter

Nationaal Agrarisch Centrum vzw

H. Consciencestraat 53 A | 8800 Roeselare

Tel. 051 26 08 20 | Fax 051 24 25 39

Geert Clarebout, directeur

Landwijzer vzw

Quellinstraat 42 | 2018 Antwerpen

Tel. 03 281 56 00 | Fax 03 281 56 01

Koen Dhoore, algemeen coördinator

1.3.3 VLIF-tussenkomst bij de eerste vestiging

Vanaf 1 januari 2010 bedraagt de vestigingssteun conform het Europese plafond maximaal 70.000 euro (vestigingspremie, vermeerderd met de gekapitaliseerde waarde van de rentesubsidie en eventueel de waarde van de overheidswaarborg).

• Vestigingspremie

Op een eerste deel van de waarde van de vestigingskosten (overname + eventueel aanvulling van de bedrijfsbekleding) tot 60.000 euro (bij een vestiging als natuurlijke persoon) of 80.000 euro (bij een vestiging als beherend vennoot, zaakvoerder, bestuurder of gedelegeerd bestuurder) wordt een vestigingspremie met communautaire tussenkomst toegekend van 50%. De installatiepremie wordt in twee gelijke delen uitbetaald, gespreid over de twee jaar die volgen op de vestiging en voor zover de bewijzen van de vestigingskosten zijn voorgelegd. Hiervoor moeten duidelijke betalingsbewijzen (rekeninguittreksels) van de overname worden voorgelegd.

- **Rentetoelage**

Voor de steun in de vorm van een rentetoelage wordt het bedrag van de aan te tonen kosten jaarlijks vastgesteld op basis van de actualisatievoet. De actuele waarde van de maximale rentetoelage gedurende de maximale duur ervan op dat bedrag mag niet groter zijn dan 40.000 euro bij een vestiging als natuurlijke persoon en 30.000 euro bij een vestiging als beherend vennoot, zaakvoerder, bestuurder of gedelegeerd bestuurder. Bij kleinere bedragen aan vestigingskosten kan de steun proportioneel verkregen worden.

- **Waarborg**

Er kan aanvullend op de eigen aangebrachte waarborgen (inbegrepen de overgenomen bedrijfsbekleding) gedurende 15 jaar een gewestwaarborg toegekend worden tot maximaal 80% van het betoelaagd kredietbedrag.

De aanvraag om deze steun te bekomen, wordt ingediend vóór de overnamedatum. In het kader van de aanvraag voor vestigingssteun, mogen tot één jaar na het tijdstip van de aanvraag (= datum registratie aanvraag om tussenkomst) bijkomende vestigingskosten (overname bedrijfsbekleding of aandelen, aanvullende aankopen vee en materieel) en kredieten voor de financiering van die kosten, aangemeld worden. De melding gebeurt met een gewijzigde aanvraag voor tussenkomst die voldoende gedocumenteerd is.

1.3.4 VLIF-tussenkomst bij de overname van aandelen

Bij de overname van aandelen ter gelegenheid van de vestiging als beherend vennoot, zaakvoerder, bestuurder of gedelegeerd bestuurder met de kwalificatie landbouwer, kan vestigingssteun verkregen worden.

De steun wordt verleend op basis van een geregistreerd contract over de overdracht van aandelen en een verslag waarin de waarde van de aandelen beoordeeld wordt, vertrekkend van de jaarrekening van het laatste boekjaar voorafgaand aan de overname. Voor de overname van aandelen van een pas opgerichte vennootschap, wordt geoordeeld op basis van de startbalans. In het kader van de VLIF-regelgeving wordt de waarde van de aandelen gelijkgesteld aan de waarde van het eigen vermogen van de vennootschap.

Het subsidiabel bedrag wordt bepaald op basis van de boekwaarde van het aandeel en de subsidiabele fractie. De boekwaarde van een aandeel is gelijk aan de waarde van het eigen vermogen van de rechtspersoon landbouwer (zoals vermeld in een voor de overname opgestelde controleerbare balans) gedeeld door het aantal aandelen. De balans geeft een getrouw beeld weer van de activa en de passiva van het landbouwbedrijf in exploitatie. Het bedrijf beschikt ook over de noodzakelijke milieuvergunning, productie- en emissierechten. Voor de landbouwvennootschap die geen jaarrekening opstelt, wordt voorafgaand aan de overname van aandelen een controleerbare balans opgemaakt. De subsidiabele fractie wordt verkregen door de som van de waarde van de aanvaardbare activa te delen door het balanstotaal. Binnen de activa worden gronden, woningen, immateriële vaste activa en financiële activa niet aanvaard. Liquide middelen en vorderingen worden aanvaard voor ten hoogste 10% van het balanstotaal. De aanvaardbare waarde van de gebouwen, het materieel, de uitrusting en de dieren wordt bepaald op basis van de normbedragen die gebruikt worden om het maximaal bedrag te bepalen dat in aanmerking komt voor steun. Dit is opgenomen in het ministerieel besluit.

1.3.5 Verplichtingen voor de overlater

Als de overlater zijn bedrijf volledig overlaat, moet hij/zij met de ontvangen overnamesom de nog lopende kredieten met VLIF-tussenkost volledig terugbetalen. Alle VLIF-steun op naam van de overlater wordt stopgezet.

Bij een gedeeltelijke overname moeten de leningen die aangegaan zijn voor goederen die worden overgelaten, terugbetaald worden en wordt de steun onder de vorm van kapitaalpremie stopgezet. Voor de (onroerende) goederen waarvan het gebruik in de gemeenschappelijke uitbating wordt ingebracht, kan de VLIF-steun behouden blijven.

1.3.6 Waardebepaling van een bedrijfsovername

Een bedrijfsovername is veel meer dan de som van de delen. Zij heeft niet alleen betrekking op de overname van materiële goederen, maar ook op het verwerven van productierechten zowel van privépersonen (pacht e.a.) als van de overheid (toeslagrechten, quota e.a.). Ze geeft de mogelijkheid het beroep van landbouwer uit te oefenen.

De basis om de VLIF-steun vast te stellen, is de waarde-bepaling van het bedrijf. Voor het VLIF gebeurt dit door middel van de overname-inventaris die beperkt is tot de volgende goederen:

Betoelaagbare goederen zijn:

- dieren
- materieel
- voorraden
- teelten ten velde (geen weide - max. subsidiabel bedrag 750 euro per ha voor gewone landbouwteelten of werkelijke waarde voor bijvoorbeeld tuinbouwteelten)
- navetten (max. subsidiabel bedrag per ha 200 euro)

De aankoop van bedrijfsgebouwen kan betoelaagd worden in het kader van de vestiging (< 15 jaar oud). De aanvaardbare waarde van de gebouwen, het materieel, de uitrusting en de dieren wordt bepaald op basis van de normbedragen die gebruikt worden om het maximaal bedrag te bepalen dat in aanmerking komt voor steun. Dit is opgenomen in het ministerieel besluit.

Niet-betoelaagbare goederen voor de vestigingssteun zijn:

- drainage en boorputten
- productierechten, quota
- alle vaste inrichtingen van gebouwen en serres

In geval van overname van aandelen wordt verwezen naar punt 1.3.4.

1.3.7 Bedrijfseconomische boekhouding

Er kan alleen steun verkregen worden op voorwaarde dat een bedrijfseconomische boekhouding of een bewijskrachtige fiscale boekhouding bijgehouden wordt.

Bij de bewijskrachtige fiscale boekhouding gebeurt op jaarbasis een systematische en regelmatige registratie van de verschillende goederen- en geldstromen en wordt op basis van deze gegevens en een begin- en eindinventaris een balans en een gedetailleerde resultatenrekening opgesteld.

De minimumstandaard voor de bedrijfseconomische boekhouding wordt vastgesteld in het ministerieel besluit van 1 oktober 2007 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering tot instelling van een bedrijfsadviesstelsel. Deze zal aanleiding geven tot een oplegging van instanties en organisaties die deze minimale standaard zullen toepassen en waarvan de bedrijfseconomische boekhouding als aanvaardbaar beschouwd kan worden voor het VLIF.

De bedrijfseconomische boekhouding of bewijskrachtige fiscale boekhouding moet gedurende de ganse duur van de steun bijgehouden worden.

De afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij biedt, via het Landbouwmonitornetwerk, voor een aantal bedrijven gratis bedrijfseconomische boekhoudingen aan.

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Monitoring en Studie

Ellips, 6e verdieping | Koning Albert II-laan 35, bus 40

1030 Brussel

Tel. 02 552 78 20 | Fax 02 552 78 21

ams@vlaanderen.be | www.vlaanderen.be/landbouw

1.3.8 Het overnamecontract

De installatie in de land- en tuinbouw kan op twee manieren gebeuren: door de overname van een bestaand bedrijf of door de creatie van een nieuw bedrijf. Vanwege de omvang van de bedrijfsstructuur en de geldende regelgevingen m.b.t. de inplanting en het milieu komen nieuwe bedrijven nagenoeg enkel voor in de tuinbouwsector. De creatie van een nieuw bedrijf wordt door het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) in het luik ‘investeringssteun’ behandeld.

De bedrijfsovername/vestiging gebeurt meestal in familiale kring door opvolging van het ouderlijke bedrijf, waarbij in eerste instantie de roerende bedrijfsbekleding en de productierechten van de ouders op de opvolger(s) worden overgedragen via een overnamecontract. De bedrijfsovername houdt echter meer in dan de aankoop van dieren en tweedehandsmaterieel.

Het overnamecontract is een onderhandse akte, opgesteld tussen de overlater(s) en de overnemer(s), in minstens zoveel exemplaren als er partijen zijn. Het bevat de voorwaarden verbonden aan de overname van de bedrijfsbekleding van een land- of tuinbouwbedrijf, de overdracht van pachten, productierechten, gebruik van gebouwen e.a. Volgende gegevens moeten in het overnamecontract (voorbeeld op www.vlaanderen.be/landbouw/overname) vermeld zijn:

- naam en adres van de overnemer(s) en de overlater(s)
- aard van het bedrijf met ligging en totale oppervlakte
- beschrijving van de in de overname begrepen hoevebekleding met de prijs die betaald moet worden. Als bepaalde machines of materieel niet worden overgenomen, moet dit duidelijk vermeld worden
- de datum waarop de hoeve vrij en ter beschikking zal zijn van de overnemer(s)

- het gebruiksrecht van hoevegebouwen en gronden:
  - gronden in eigendom van de overlater(s), nl. pachtcontract
  - gronden in pacht, nl. pachtoverdracht (gewone overdracht art.34) of bevoorrechte overdracht (art. 35 van de pachtwet van 4 november 1969)
- afspraken voor de te betalen pacht van het lopende jaar
- de regeling voor de RSZ- (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid) en SVZ-bijdragen (Sociale Verzekering voor Zelfstandigen)
- vermelding dat er geen btw verschuldigd is, voor zover zowel de overlater als de overnemer het forfaitair btw-stelsel volgen
- als ofwel de overlater ofwel de overnemer of beiden het algemeen btw-stelsel volgen (d.w.z. dat ze belastingplichtig zijn met btw-af trek), dan kan met betrekking tot de overname naast het overnamecontract het best ook een factuur opgemaakt worden van de overlater aan de overnemer
- een duidelijke vermelding dat de overlaters bereid zijn de melding voor de overdracht van de milieuvergunning te ondertekenen
- een regeling in verband met de overdracht van de productierechten (toeslagrechten, emissierechten en quota)
- de overlater moet verklaren dat vanaf de ondertekening van het contract zonder medeweten en uitdrukkelijke toestemming van de overnemer, geen enkel dier, machine, materieel of om het even welk product van de hoeve en bijhorende landerijen en weiden verwijderd zal worden

- een duidelijke vermelding dat de overnemer in toepassing van de wet van 22 december 1998 houdende fiscale bepalingen (BS 15 januari 1999) het overnamecontract samen met een fiscaal certificaat aangetekend moet versturen naar de ontvanger van de directe belastingen van de woonplaats van de overlater. De overlater vraagt dit certificaat minstens 30 dagen voor de overname aan en attesteert dat er op dat ogenblik geen enkele fiscale schuld door hem verschuldigd is. Bij problemen op dit vlak kan de overnemer de overeenkomst eenzijdig ontbinden
- een vermelding dat de partijen alle nodige administratieve handelingen zullen verrichten die noodzakelijk zijn voor het realiseren van deze overeenkomst
- de bijlage bij het overnamecontract bevat een gedetailleerde inventaris van de overgenomen hoeveebedrading met vermelding van:
  - de dieren (opsomming van aantallen en waardering per diersoort en gewichts- of leeftijdscategorie)
  - het materieel (individuele waardering per machine)
  - de bedrijfsvoorraden met waardering
  - de vruchten te velde met waardering
  - de prijzij of navetten

Het overnamecontract en de inventaris worden ondertekend door de partijen nadat ze eigenhandig geschreven hebben ‘Gelezen en goedgekeurd’. Het overnamecontract moet binnen de 15 dagen na het afsluiten van de overeenkomst geregistreerd worden bij

Federale overheidsdienst Financiën
 Patrimoniumdocumentatie
 Kadaster, Registratie en Domeinen.

Voor het registratiekantoor van de Administratie waaronder het bedrijf valt: zie de telefoongids onder ‘FOD Financiën’ of www.fiscus.fgov.be.

Een voorbeeld van een overnamecontract kan u terugvinden en downloaden op de volgende website: www.vlaanderen.be/landbouw/overname.

1.3.9 Het contract van maatschap/samenuitbatingscontract

Bij de bedrijfsovername/vestiging zijn er twee mogelijke vormen, de globale bedrijfsovername waarbij het bedrijf ineens en in zijn geheel aan de opvolger wordt overgedragen en de gefaseerde bedrijfsovername, waarbij gedurende een periode overnemer en overlater (veelal de ouders) nog samenwerken. Dit laatste kan in de vorm van een vennootschap of in samenuitbating.

Bij een gedeeltelijke bedrijfsovername wordt naast het overnamecontract ook een samenuitbatingscontract of contract van maatschap opgemaakt. In dit contract worden de regels en afspraken voor de samenuitbating vastgelegd. Het betreft afspraken over ondermeer:

- wie brengt (aansluitend bij het overnamecontract) welke productiemiddelen in (de grond, de gebouwen, het vee, de machines, het alaaam en andere productiemiddelen) en welke vergoeding staat er tegenover
- uit te voeren investeringen in bedrijfsgebouwen en/of machines (plus wijze van financiering)
- de wederzijdse aansprakelijkheid van de partijen voor de goederen van de gemeenschap
- het beheer en de vertegenwoordiging van de gemeenschappelijke uitbating
- de inbreng van arbeid en de daar tegenoverstaande arbeidsvergoeding
- het houden van een bedrijfsboekhouding, het nemen van een financiële bedrijfsrekening en het maken van de maandelijkse en jaarlijkse afrekeningen
- het te leveren bedrijfskapitaal
- de eventuele ontbinding van de samenuitbating en de verdeling op dat ogenblik van de goederen en de schulden van de samenuitbating

Het laten registreren van het contract van maatschap is niet verplicht voor de tussenkomst van het VLIF, maar is wel aangewezen.

Een voorbeeld van een contract van maatschap of een samenuitbatingscontract kan u terugvinden en downloaden op de volgende website: www.vlaanderen.be/landbouw/overname.

1.3.10 Sociale aspecten bij de bedrijfsovername

Bij het besluitvormingsproces over een bedrijfsovername spelen economische, financiële en sociale aspecten een rol. Daarom zijn een goede verstandhouding met partner, familieleden en derden (leveranciers, afnemers, integratoren) belangrijk bij een bedrijfsovername. Zij vormen als het ware de basis voor een goed verloop van het hele proces van de bedrijfsovername.

Volgende aandachtspunten zijn aan de orde:

- Waarde roerende en onroerende goederen:
  - de overnemer en overlater bepalen in eerste instantie samen het bedrag van de overname en communiceren er dan over met de familieleden
  - openheid over de afspraken naar de familie is vereist
  - rekening houden met opmerkingen van broers en zussen
  - bij voorkeur wordt de overname begeleid door een overnameconsulent
  - het verdient aanbeveling een pachtovereenkomst af te sluiten op lange termijn in plaats van direct ook de hoeve en/of gronden aan te kopen
  - alle afspraken worden bij voorkeur klaar en duidelijk op papier gezet
- Statuut meewerkende partner:
  - belang van het huwelijkscontract (bespreken met notaris en overnameconsulent)
  - partner betrekken bij de overname
  - rekening houden met de beroepssituatie van de partner en motivatie
  - verwachtingen en taken van de partner bespreken
- Woonplaats ouders na overname:
  - hierover communiceren met elkaar
  - duidelijke afspraken maken over de woonplaats van de overlaters (vaak ouders) op het bedrijf zelf of elders
  - gemaakte afspraken duidelijk op papier zetten (termijnen, voorwaarden)

1.4 Melding bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij - afdeling Markt- en Inkomensbeheer

De afdeling Markt- en Inkomensbeheer geeft de melding van overname door aan andere overheidsdiensten.

De overlater en de overnemer moeten de overname van (een deel van) het bedrijf melden aan hun buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. Die brengt automatisch volgende overheidsdiensten op de hoogte van de overname:

- de afdeling Structuur en Investerings van het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- de afdeling Productkwaliteitsbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij
- De Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
- De Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Het volstaat dus om een overname te melden aan de afdeling Markt- en Inkomensbeheer en niet alle bovenvermelde overheden te contacteren (zie 1.2). Indien men wil genieten van vestigingssteun, moet men echter voor de eigenlijke overname een aanvraag om vestigingssteun indienen bij de afdeling Structuur en Investerings van het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

Gebruik in geval van een volledige bedrijfsovername het gecombineerde formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht*.

Als het om een volledige bedrijfsoverdracht gaat, kan de overlater zijn exploitaties, toeslagrechten, zoogkoepremierechten, melkquotum, agromilieuverbintenissen en mandaten met behulp van één formulier overdragen aan de overnemer. Als de overnemer een nieuwe landbouwer is, kan hij zich eveneens identificeren met behulp van hetzelfde formulier. De landbouwer kan het formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht* opvragen bij de buitendienst.

Als een bedrijf slechts gedeeltelijk overgaat naar de overnemer en de overlater blijft dus verder actief, moet de overdracht van exploitaties, toeslagrechten, zoogkoepremierechten, melkquotum en agromilieuverbintenissen via afzonderlijke formulieren gebeuren. Meer uitleg volgt hieronder. Als de overnemer een nieuwe landbouwer is, moet hij zich eveneens laten identificeren met het formulier *Identificatie van een landbouwer*.

1.4.1 Bezint eer ge begint

Vooraleer van start te gaan met het regelen van een bedrijfsovername en het vervullen van alle administratieve verplichtingen, staat u best even stil bij de overnamedatum. Meestal kan over de datum beslist worden in overleg met de overlater en is er enige flexibiliteit. In andere gevallen moet het snel gaan en is de overnamedatum liefst zo nabij mogelijk.

Hieronder vindt u een aantal cruciale data in het kalenderjaar waar u het best rekening mee houdt bij het bepalen van de overnamedatum.

1 januari	De persoon die op die datum de percelen in gebruik heeft, heeft ook de bemestingsrechten op die percelen. Bent u niet in staat om op die datum over te nemen, dan moeten de nodige formaliteiten gebeuren, zodat u toch de percelen kunt bemesten. Alles hangt uiteraard ook af van de overnamedatum. U neemt best contact op met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) om na te gaan welke regeling kan getroffen worden indien u als overnemer niet over de bemestingsrechten beschikt.
10 maart*	Deze datum is van belang wanneer u als overnemer start voor 21 april en de toeslagrechten wilt activeren via de verzamelaanvraag. Als u geen gebruik kunt maken van het formulier <i>Melding van een volledige bedrijfsoverdracht</i> moet u de overdracht van toeslagrechten regelen uiterlijk op 10 maart. Kunt u bovengenoemd formulier wél gebruiken, dan moet u dit ten laatste op 21 april indienen.
1 april	Start van het nieuwe tijdvak voor melkveehouders. Vanaf dit ogenblik kunt u ook de overname van melkquotum regelen voor overnames vanaf 1 april.

21 april*	Dit is de uiterste indieningsdatum van de verzamelaanvraag. Als u voor deze datum start, moet u uiterlijk op die datum de verzamelaanvraag indienen. Als u de overname regelt via het formulier <i>Melding van een volledige bedrijfsoverdracht</i> , moet dit formulier tegen deze datum ingediend zijn om de toeslagrechten te kunnen activeren, uiteraard in combinatie met het indienen van de verzamelaanvraag.
15 juni*	Start van de aanvraagperiode voor de zoogkoeienpremie. U kunt de overdracht van de premierechten het ganse jaar door regelen via een afzonderlijk formulier. Tijdens de aanvraagperiode van de zoogkoeienpremie, kunt u dit ook regelen via het aanvraagformulier voor de zoogkoeienpremie.
30 september*	Einde van de aanvraagperiode voor de zoogkoeienpremie. Indien u start na deze datum en de overlater heeft de premie aangevraagd, moeten de nodige voorwaarden ook verder door u nageleefd worden.
30 november	Einde van de indieningsperiode voor de overdracht van melkquotum waarbij de overnemer al over melkquotum beschikt. Voor de overdracht van melkquotum bij bedrijfsovername tot en met 1 april van het volgende tijdvak kan de aanvraag echter ingediend worden tot 31 maart of 15 februari als er ook een aanvraag voor aankoop van quotum bij het Quotumfonds is ingediend.

* Deze data zijn van toepassing voor de campagne 2011 en kunnen eventueel in de toekomst gewijzigd worden.

De overdracht van nutriëntemissierechten (NER) kan het ganse jaar door gebeuren. Dit moet geregeld worden bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en moet ten laatste de dag vóór de overnamedatum ingediend zijn.

1.4.2 Overname exploitatie(s)

Bij een gedeeltelijke overname moeten overlater en overnemer samen het formulier *Volledige of gedeeltelijke overname van een exploitatie* invullen, ondertekenen en opsturen naar de buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. De overlater moet in principe over dit formulier beschikken dat op zijn naam en exploitatie is gepersonaliseerd. Als de overlater niet meer over dit formulier beschikt, kan hij een dubbel vragen aan zijn buitendienst.

Op dit formulier moeten overnemer en overlater de overnamedatum van de exploitatie noteren. Als de overnemer meer dan één exploitatie overneemt (al dan niet van verschillende overlaters), moet hij voor elke exploitatie een apart formulier invullen met de overlater. Een volledige bedrijfsovername kan gemeld worden via het formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht* dat kan opgevraagd worden bij de buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer (contactadressen op p. 9 en 10).

1.4.3 Overname toeslagrechten

Er zijn drie types overdrachten van toeslagrechten mogelijk:

- definitieve overdracht van toeslagrechten
- tijdelijke overdracht van toeslagrechten met gelijktijdige verhuur van grond
- vrijwillige afstand van toeslagrechten aan de reserve

Alle overdrachten moeten worden gemeld via de daartoe bestemde formulieren (tenzij in het geval van een volledige bedrijfsoverdracht waar het formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht* gebruikt kan worden). Er gebeuren nooit automatische overdrachten van toeslagrechten, ook niet bij bedrijfsovernames of -voortzettingen. De overdrachtsformulieren kunnen het hele jaar door worden ingediend bij de buitendiensten van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. De beide partijen moeten er wel rekening mee houden dat de effectieve overdracht pas 6 weken na de indiening plaatsvindt.

Met andere woorden indien de overnemer de overgenomen toeslagrechten wil activeren in de verzamel-aanvraag, moeten de overgenomen toeslagrechten in zijn bezit zijn op de uiterste indieningsdatum van de verzamelaanvraag. Rekening houdend met de 6-weken-termijn voor de overdracht van de toeslagrechten, betekent dit dat het overdrachtdossier ten laatste 6 weken voor de uiterste indieningsdatum van de verzamelaanvraag moet worden ingediend.

Als de overname na die datum gebeurd is, moeten er duidelijke afspraken gemaakt worden met de overlater over het indienen van de verzamelaanvraag en de verdeling van de toeslagrechten tussen overlater en overnemer. De overnemer kan dan ten vroegste een uitbetaling van de toeslagrechten krijgen voor de volgende campagne.

1.4.4 Overdracht van premierechten voor zoogkoeien

In geval van een volledige bedrijfsoverdracht kan het formulier Melding van een volledige bedrijfsoverdracht gebruikt worden.

Bij de overname van een zoogkoeienexploitatie kunnen de premierechten voor zoogkoeien ook mee overgenomen worden.

Er is hierbij geen afhouding op het aantal overgedragen premierechten voor de Vlaamse reserve. De overname van de premierechten voor zoogkoeien samen met de zoogkoeienexploitatie kan op 2 manieren aangegeven worden:

- tijdens de lopende premiecampagne (15 juni t.e.m. 30 september) kan de overnemer het aanvraagformulier voor de zoogkoeienpremie van de overlater indienen bij de provinciale buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer, waarbij in vak 7 de 'naam overnemer' en 'landbouwnummer' ingevuld moet worden. De premieaanvraag en de premierechten worden dan meteen overgezet op de overnemer
- Heel het jaar door kan het formulier *Overdracht van premierechten voor zoogkoeien bij een volledige bedrijfsovername* ingediend worden bij de provinciale buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer

Bij een overdracht (geheel of gedeeltelijk) van premierechten voor zoogkoeien tussen landbouwers zonder dat een zoogkoeienexploitatie wordt overgedragen, moet het formulier *Overdracht van premierechten voor zoogkoeien zonder een volledige bedrijfsovername* door de overnemer ten laatste op 28 februari aangetekend verstuurd worden naar de provinciale buitendienst van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. Dit formulier moet zowel door de overlater als de overnemer ondertekend worden. Op het aantal overgedragen premierechten zal een afhouding van 1% worden toegepast voor de Vlaamse reserve. Bij een gedeeltelijke overdracht van de premierechten voor zoogkoeien moet er minstens één volledig premierecht overgedragen worden en moet de overlater na de overdracht minstens één volledig premierecht overhouden.

1.4.5 Overdracht melkquotum (levering en/of rechtstreekse verkoop)

Bij een 'overname' of een 'oprichting' van een bedrijf is een overdracht van melkquota zonder samenvoeging van quota mogelijk.

Een overname van een bedrijf is gedefinieerd als de overdracht van het geheel van melkproductie-eenheden van één bedrijf samen met het daarbij horende volledige quotum.

Onder de oprichting van een bedrijf verstaat men de overdracht van een volledig quotum van een bedrijf naar een overnemer die beschikt over productiemiddelen die sedert minstens 5 jaar geen deel meer uitmaken van een melkveebedrijf of die sedert minstens 5 jaar niet meer beheerd worden door een melkproducent. Het kan hier dus onder meer gaan om een reconversie van een niet-melkveebedrijf of een nieuwe installatie op grond van een niet-melkveebedrijf.

De overdracht van het quotum in eerste installatie is gebonden aan de overdracht van gronden. Per ha grond dienstig voor de melkproductie mag er niet meer dan 20.000 liter quotum worden overgedragen.

Bij de overname of oprichting van een bedrijf mag de overnemer enkel melk produceren op het overgenomen of opgerichte bedrijf.

Het formulier voor de definitieve overdracht van melkquotum (mobiliteiten) is te bekomen bij de buitendiensten van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer of bij de afnemende zuivelfabriek en moet uiterlijk op 31 maart van het lopende tijdvak aangetekend verstuurd worden naar de buitendiensten van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. Als er ook een aanvraag is ingediend om quotum aan te kopen bij het Quotumfonds is de uiterste indieningsdatum 15 februari van het lopende tijdvak.

In geval van een volledige bedrijfsoverdracht kan het formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht* gebruikt worden.

Bij samenvoeging van quota (overdracht in cumulo genoemd) moeten de producent-overlater en de producent-overnemer eerste- of tweedegraadsverwanten of echtgenoten zijn of moet er minimaal 40% van het over te laten quotum worden vrijgemaakt via het Quotumfonds. Formulieren voor samenvoeging van quota moeten ten laatste op 30 november worden ingediend.

1.4.6 Overdracht agromilieuverbintenissen

In geval van een volledige bedrijfsoverdracht volstaat het om het formulier *Melding van een volledige bedrijfsoverdracht* in te vullen om de agromilieuverbintenissen die beheerd worden door het Agentschap voor Landbouw en Visserij (mechanische onkruidbestrijding, vlindebloemige gewassen, biologische productiemethode, milieuvriendelijke sierteelt en verwarringstechniek pitfruitteelt) over te dragen.

In geval van een gedeeltelijke bedrijfsoverdracht kunnen één of meerdere agromilieuverbintenissen overgedragen worden via het formulier Overdracht agromilieuverbintenissen *bij gedeeltelijke bedrijfsoverdracht*.

De overdracht van beheersovereenkomsten gebeurt niet automatisch en moet gemeld worden bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

Alle noodzakelijke formulieren, aangehaald in de punten 1.4.2 tot en met 1.4.6 (identificatie, toeslagrechten, zoogkoeienpremierechten, melkquotum, agromilieuverbintenissen) zijn aan te vragen bij de buitendiensten van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer. De contactgegevens vindt u terug onder punt 1.1 Begeleiding.

1.4.7 Subsidie voor hoogstammige fruitbomen

Als de overlater geniet van subsidies voor hoogstammige fruitbomen, dient er contact te worden opgenomen met de afdeling Markt- en Inkomensbeheer.

Agentschap voor Landbouw en Visserij

Afdeling Markt- en Inkomensbeheer

Yasmine Delaedt

Ellips, 3de verdieping | Koning Albert II-laan 35, bus 41

1030 Brussel

Tel. 02 552 76 88 | Fax 02 552 75 11

yasmine.delaedt@lv.vlaanderen.be

1.5 Melding bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij - afdeling Productkwaliteitsbeheer

Als het overgenomen bedrijf een erkende boomkwekerij is, moet de overdracht centraal gemeld worden aan de afdeling Productkwaliteitsbeheer in Brussel.

Agentschap voor Landbouw en Visserij

Afdeling Productkwaliteitsbeheer

Ellips, 4e verdieping

Koning Albert II-laan 35, bus 41 | 1030 Brussel

Tel. 02 552 74 53 | Fax 02 552 74 01

1.6 Melding bij het Departement Landbouw en Visserij - afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

Als de overlater één of meer van volgende subsidies geniet:

- bescherming van de genetische diversiteit:
  - schapenrassen
  - Rood Rundveeras, Witrood Rundveeras, Witblauw Dubbeldoel Rundveeras
- Zorgboerderijen

moet er contact worden opgenomen met het Departement Landbouw en Visserij - afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling.

Vlaamse overheid - Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
Ellips, 6e verdieping
Koning Albert II-laan 35, bus 40 | 1030 Brussel
Tel. 02 552 78 70 | Fax 02 552 78 71

Genetische diversiteit
Katrien Nijs
Ellips, 6e verdieping
Koning Albert II-laan 35, bus 40 | 1030 Brussel
Tel. 02 552 78 87 | Fax 02 552 78 71
katrien.nijs@lv.vlaanderen.be

Zorgboerderijen
Ilse Maes
Vlaams Administratief Centrum
Lange Kievitstraat 111-113, bus 71 | 2018 Antwerpen
Tel. 03 224 92 71 | Fax 02 224 62 83
ilse.maes@lv.vlaanderen.be

2 OVERIGE TE VERVULLEN FORMALITEITEN BIJ EEN BEDRIJFSOVERNAME

2.1 Ondernemingsnummer

Vooraleer een economische activiteit te beginnen bent u verplicht zich in te schrijven bij de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO), die een ondernemingsnummer zal toekennen. Sinds 30 juni 2009 moeten ook de niet-handelsondernemingen naar privaat recht verplicht ingeschreven worden in de KBO (KB van 22juni 2009). De landbouwers worden beschouwd door de FOD Justitie als niet-handelsondernemingen.

Deze landbouwers moeten zich bij een ondernemingsloket laten inschrijven, met de hoedanigheid 'niet handelsonderneming naar privaat recht' (dus niet als handelaar). Daarnaast moeten startende landbouwers nog altijd naar de btw gaan, die zal zorgen voor de inschrijving van de btw-informatie (zie 2.2).

Voor landbouwers die ook een handelsactiviteit uitoefenen, gebeurt het toekennen van een ondernemingsnummer ook via een ondernemingsloket. Deze inschrijving moet gebeuren voor de start van de onderneming.

Contacteer één van de volgende erkende ondernemingsloketten om de gegevens van een lokaal kantoor op te vragen:

Acerta vzw

Heizelesplanade PB65 | 1020 Brussel

Tel. 02 475 45 02 | Fax 02 773 16 03

olk.brussel@acerta.be | www.acerta.be

Eunomia vzw (administratieve zetel)

Oudenaardsesteenweg 7 | 9000 Gent

Tel. 09 371 49 57 | Fax 09 371 49 29

info@eunomia.be | www.eunomia.be

Partena Ondernemingsloket vzw

Anspachlaan 1 | 1000 Brussel

Tel. 02 549 74 70 | Fax 02 223 73 79 | gea@start.partena.be

www.ondernemingsloket.partena.be

Formalis vzw

Lombardstraat 34-42 | 1000 Brussel
Tel. 02 545 58 00 | Fax 02 545 58 89
info@formalis.be | www.formalis.be

Zenito vzw

Spastraat 8 | 1000 Brussel
Tel. 050 474 494 | Fax 050 474 490
ondernemingsloket@zenito.be | www.zenito.be

Securex Go-Start vzw

Tervurenlaan 43 | 1040 Brussel
Tel. 02 729 92 22 | Fax 02 729 92 20
merode@securex.be | www.go-start.be

Xerius

Tel. 078 15 00 15
ondernemingsloket@xerius.be | www.xerius.be

H.D.P. Ondernemingsloket vzw

Koningsstraat 196 | 1000 Brussel
Tel. 02 219 14 88 | Fax 09 321 87 73
info@hdp.be | www.hdp.be

U.C.M. Ondernemingsloket vzw (Franstalig)

Adolphe Lacomblélaan 29 | 1030 Brussel
Tel 02 743 83 90 | Fax 02 743 83 95 | www.ucm.be

Het ondernemingsnummer vervangt het vroegere handelsregisternummer en kan geactiveerd worden als btw-nummer.

2.2 Btw-nummer

Op naam van de overnemer wordt er een btw-nummer aangevraagd (ook in het geval van de start van een samenuitbating wordt een nieuw btw-nummer toegekend). Dit moet gebeuren na toekenning van het ondernemingsnummer en voor het aanvragen van de activiteit uit hoofde van de overnemer of samenuitbating.

Info en aanvraag bij een btw-kantoor:

Federale overheidsdienst Financiën

Administratieve Ondernemings- en Inkomensfiscaliteit
Sector BTW
www.fiscus.fgov.be

Het btw-kantoor zal vervolgens het ondernemingsnummer activeren als btw-identificatienummer en de belastingplichtige wordt hiervan op de hoogte gebracht via een aangetekende brief.

2.3 Sociaal statuut - Sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen

De overnemer is verplicht om binnen de 90 dagen na de start aan te sluiten bij een sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen (SVZ) naar keuze. Als de persoon voor de overname als loontrekkende werkte, betreft het een nieuwe aansluiting bij een dergelijk fonds. Als de persoon voordien landbouwhelper was, betreft het een overgang naar zelfstandig landbouwer.

Voor het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds is het voorleggen van een bewijs van aansluiting bij een sociaal verzekeringsfonds als landbouwer noodzakelijk. Dit document moet bij de VLIF-aanvraag worden gevoegd. Om voor VLIF-steun in aanmerking te kunnen komen, is het ook van belang om ieder kwartaal voldoende hoge sociale bijdragen te betalen waaruit een voldoende zelfstandige economische activiteit blijkt. Personen die vrijgesteld zijn van het betalen van sociale bijdragen worden niet aanvaard als landbouwer bij het VLIF.

Ter informatie: Kies een sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen (SVZ) (www.goudengids.be zoek 'sociale verzekeringsfondsen' en geef je provincie in) of sluit aan bij de Nationale Hulpkas (www.rsvz-inasti.fgov.be)

2.4 Bodemattest bij grondoverdracht

Er wordt bij elke grondoverdracht een bodemattest gevraagd. Dit betekent concreet bij:

- de overdracht via verkoop of schenking van de grondeigendom
- het vestigen of beëindigen van een erfpacht, vruchtgebruik of opstalrecht
- de fusie of splitsing van vennootschappen, waarvan ten minste één van de betrokken vennootschappen eigenaar is van de grond

NB. Worden niet als overdracht beschouwd:

- het aangaan, beëindigen of verlengen van huurovereenkomsten
- de verwerving van grond in het kader van een erfenis
- de overdracht van aandelen

Eerst moet de overdrager nagaan of de grond een risico-grond is. Dit is het geval als er een inrichting gevestigd is/was of als er een activiteit uitgeoefend wordt/werd die bodemverontreiniging kan veroorzaken. Deze activiteiten en inrichtingen zijn opgenomen in een speciale lijst, terug te vinden in het Vlaams Reglement rond de Bodemsanering (VLAREBO). Meer informatie hierover kan u schriftelijk aanvragen bij de gemeente.

Gaat het om risicogrund?

Nee. Dan moet de overdrager vóór het sluiten van de overeenkomst betreffende de overdracht van gronden, per kadastraal perceel een bodemattest aanvragen. Dat gebeurt met een aanvraagformulier te verkrijgen bij de gemeente, de notarissen of bij OVAM. Samen met de kadastrale gegevens (terug te vinden op de kadastrale legger) en een betalingsbewijs ten gunste van OVAM (30 euro per kadastraal perceel), wordt het ingevulde aanvraagformulier aangetekend naar OVAM verstuurd.

Ja. Dan is de overdrager verplicht een oriënterend onderzoek te laten uitvoeren door een erkend bodemsaneringdeskundige. De resultaten moeten meegedeeld worden aan OVAM. Een lijst van de erkende bodemsaneringdeskundigen is te verkrijgen bij de gemeente.

Als er geen verontreiniging is, kan de overdracht plaatsvinden en wordt er een bodemattest afgeleverd. Als er wel verontreiniging is, volgt er een onderzoek. De grond wordt dan opgenomen in het register van verontreinigde gronden en OVAM levert een bodemattest af met de graad van de verontreiniging.

Ovam

Dienst Register - Bodemattesten
Stationsstraat 110 | 2800 Mechelen
Tel. 015 28 42 84 | Fax 015 20 32 75 | info@ovam.be
www.ovam.be

Infolijnen Bodemattesten (OVAM)
Tel. 015 28 44 58 (59) | bodem@ovam.be

Een uittreksel uit de kadastrale legger kan schriftelijk, per fax of via e-mail worden aangevraagd bij de gewestelijke directie van de FOD Financiën, Administratie van het Kadaster waar het perceel gelegen is of bij de plaatselijke antennes.

Ministerie van Financiën
Administratie van het kadaster,
de registratie en domeinen (AKRED)
Gewestelijke Directie kadaster,
mutaties en schattingen
www.fiscus.fgov.be

AKRED - Antwerpen
Gewestelijke Directie kadaster
(mutaties en schattingen)
Italiëlei 4, bus 10 | 2000 Antwerpen
Tel. 02 575 52 80 | Fax 02 579 71 06
dir.kad.antwerpen.uittreksels@minfin.fed.be
(kadastrale uittreksels)

AKRED - Oost-Vlaanderen
Gewestelijke Directie kadaster
(mutaties en schattingen)
Sint-Lievenslaan 27-31 | 9000 Gent
Tel. 02 577 29 90 | Fax 02 579 62 39
dir.kad.oost-vl.uittreksels@minfin.fed.be
(kadastrale uittreksels)

AKRED - West-Vlaanderen
Gewestelijke Directie kadaster
(mutaties en schattingen)
Landerei 7 | 8000 Brugge
Tel. 02 578 22 70 | Fax 02 579 79 55
dir.kad.west-vl.uittreksels@minfin.fed.be
(kadastrale uittreksels)

AKRED - Limburg
Gewestelijke Directie kadaster
(mutaties en schattingen)
Voorstraat 43 bus 20 | 3500 Hasselt
Tel. 02 576 19 00 | Fax 02 579 79 30
dir.kad.limburg.uittreksels@minfin.fed.be
(kadastrale uittreksels)

AKRED - Brabant
Gewestelijke Directie kadaster
(mutaties en schattingen)
Kruidtuinlaan 50 verdieping 28R bus 3962 | 1000 Brussel
Tel. 02 577 19 70 | Fax 02 579 61 26
dir.kad.brabant.uittreksels@minfin.fed.be
(kadastrale uittreksels)

2.5 Pacht

Bij de overname van een bedrijf worden de gronden meestal mee overgedragen. Hiervoor is in principe steeds de schriftelijke voorafgaande toestemming nodig van de eigenaarverpachter. In enkele specifieke gevallen is dit niet vereist.

Voor vragen over erfpacht, landpacht en opstal wendt de overnemer zich best tot een notaris, een beroepsorganisatie, een gespecialiseerd adviesbureau of een jurist.

2.5.1 Pachtoverdracht

Bevoorrechte pachtoverdracht

Bij een bevoorrechte pachtoverdracht kan er pachtvernieuwing ten gunste van de nieuwe pachter tot stand komen maar alleen in geval van een volledige overname (artikel 35 van de pachtwet). Om deze pachtvernieuwing te bekomen, moet de pachtoverdracht per aangetekend schrijven of bij een deurwaardersexploot meegedeeld worden aan alle eigenaars en mede-eigenaars binnen de 3 maanden na de overname. De bevoorrechte pachtoverdracht is alleen mogelijk in een relatie van (schoon) ouders en (schoon)kinderen. Bewaar het dubbel van de brief en het bewijs van de aangetekende zending.

Gewone pachtoverdracht

Voor de gewone pachtoverdracht is er geen aangetekende brief vereist (artikel 34 van de pachtwet).

2.5.2 Pachtcontracten

Pachtcontracten kunnen notarieel of onderhands opge maakt worden. De wettelijke pachtprijs (minimumprijs) wordt zowel voor bedrijfsgronden als voor bedrijfsgebouwen vastgesteld en is gelijk aan het product van het kadastraal inkomen van het verpachte goed met een pachtprijscoëfficiënt. De pachtprijscoëfficiënt wordt om de 3 jaar door de provinciale pacht Prijzencommissies per landbouwstreek vastgelegd. Voor de meest recente info: www.vlaanderen.be/landbouw ('pachtprijzen').

Pachtprijscoëfficiënten (BS, 14 december 2010)

Antwerpen	Gronden	Gebouwen
Kempen	8,08	7,90
Polders	6,24	7,90
Zandstreek	5,50	7,90
Oost-Vlaanderen	Gronden	Gebouwen
Leemstreek	4,28	5,50
Polders	4,23	5,50
Zandleemstreek	4,41	5,50
Zandstreek	4,63	5,50
West-Vlaanderen	Gronden	Gebouwen
Duinen	4,20	5,50
Polders	4,12	5,50
Zandstreek	5,55	5,50
Zandleemstreek	4,52	5,50
Leemstreek	4,16	5,50
Limburg	Gronden	Gebouwen
Grasstreek	3,72	6,00
Kempen	7,13	6,00
Leemstreek	3,72	6,00
Zandleemstreek	4,80	6,00
Vlaams-Brabant	Grond	Gebouwen
Kempen	8,50	6,25
Leemstreek	3,92	6,25
Zandleemstreek	4,87	6,25
Zandstreek	5,30	6,25

2.6 Milieuvergunning

Bij het exploiteren van een inrichting die hinderlijk wordt geacht voor mens en leefmilieu, is een milieuvergunning vereist. Karakteristiek voor de milieuvergunning is dat er verschillende vergunningsstelsels in geïntegreerd zijn (de vroegere ARAB exploitatie- of uitbatingvergunning, de lozingsvergunning, afvalstoffenvergunning, de vergunning op het winnen van grondwater). Afhankelijk van de aard en de belangrijkheid van de milieueffecten, is er sprake van een echte milieuvergunning (klasse 1 of 2) of een meldingsplicht (klasse 3).

Overdracht van de milieuvergunning

De overname van de vergunde inrichting moet gemeld worden met een formulier dat u kan krijgen op het gemeentehuis. Het is de nieuwe exploitant die de overname meldt. Het meldingsformulier moet wel voor akkoord worden ondertekend door de vergunninghouder. Het meldingsformulier moet aangetekend verstuurd of persoonlijk bezorgd worden tegen een ontvangstbewijs aan de overheid die in eerste aanleg bevoegd is voor het verlenen van de vergunning. Voor klasse 2 en 3 is dat het College van burgemeester en schepenen van de gemeente. Voor klasse 1 is dat de Bestendige Deputatie van de provincie. De overnemer moet een dubbel van de papieren bewaren.

Nieuwe aanvraag van een milieuvergunning

Voor een nieuwe aanvraag moet de overnemer eerst nagaan in welke categorie het bedrijf zal vallen. Het VLAREM I deelt de inrichtingen in 3 klassen in, rekening houdend met de graad van hinder die het bedrijf voor de omgeving kan veroorzaken. Er is een vergunningsplicht voor klasse 1 en klasse 2, een meldingsplicht voor klasse 3.

Een klasse 1 milieuvergunning wordt aangevraagd bij de Bestendige Deputatie van de provincie. De klasse 2 en 3 milieuvergunningen worden afgeleverd door het College van burgemeester en schepenen van de gemeente. Het dossier moet aangetekend verstuurd worden of persoonlijk afgegeven worden tegen een ontvangstbewijs bij de bevoegde diensten.

Als een vergunning niet wordt toegekend, kan er beroep aangetekend worden. Voor beroepen tegen de beslissingen van de Colleges van burgemeester en schepenen inzake klasse 2- en 3-bedrijven moet de land- of tuinbouwer zich wenden tot de Bestendige Deputatie van de provincie.

Voor beroepen tegen de beslissingen van de Bestendige Deputatie van de provincie inzake klasse 1-bedrijven richt de land- of tuinbouwer zich tot de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu.

Vlaams minister van leefmilieu

p/a Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, afdeling Milieuvergunningen
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20, bus 8 | 1000 Brussel
Tel. 02 553 80 11 | Fax 02 553 80 05 | info@lne.be

Bestendige Deputatie | Provincie Antwerpen

Dienst Milieuvergunningen
Koningin Elisabethlei 22 | 2018 Antwerpen
Tel. 03 240 57 45 | Fax 03 240 57 79
milieu@admin.provant.be | www.provant.be

Bestendige Deputatie | Provincie Limburg

Dienst Milieu en Natuur
Universiteitslaan 1 | 3500 Hasselt
Tel. 011 23 83 48 | Fax 011 23 83 10
minaplanning@limburg.be | www.limburg.be

Bestendige Deputatie | Provincie Oost-Vlaanderen

Dienst Milieu- en Natuurvergunningen
PAC Het Zuid Woodrow Wilsonplein 2 | 9000 Gent
Tel. 09 267 78 78
raf.barzeele@oost-vlaanderen.be | www.oost-vlaanderen.be

Bestendige Deputatie | Provincie Vlaams-Brabant

Dienst Leefmilieu
Provincieplein 1 | 3010 Leuven
Tel. 016 26 72 52 | Fax 016 26 72 61
pmvc@vlaamsbrabant.be | www.vlaamsbrabant.be

Bestendige Deputatie | Provincie West-Vlaanderen

Dienst Milieuvergunningen
Koning Leopold III-laan 41 | 8200 Sint-Andries
Tel. 050 40 32 68 | Fax 050 40 34 03
milieuvergunningen@west-vlaanderen.be
www.west-vlaanderen.be

2.7 Overdracht van het suikerbietenquotum

Het leveringsrecht van de suikerbieten (suikerbietenquotum) wordt overgedragen op naam van de overnemer via de suikerfabriek. De overdracht moet geregeld worden vóór 30 april. Voor meer informatie wordt best contact opgenomen met de landbouwkundige dienst van de afnemende suikerfabriek of met de Confederatie van de Belgische Bietenplanters.

Meer info:

Tiense Suikerraffinaderij N.V.

Aandorenstraat 1 | 3300 Tienen

Tel. 016 80 15 77 (78) | viviane.daenen@raftir.be

www.tiensegroup.com

Iscal Sugar

Chaussée de la Sucrierie 1 | 7643 Fontenoy

Tel. 069 87 17 11 | Fax 069 44 44 16

www.iscalsugar.com

Confederatie van de Belgische Bietenplanters (vzw CBB)

Anspachlaan 111 bus 10 | 1000 Brussel

Tel. 02 513 68 98 | Fax 02 512 19 88 | secretariat@cbb.be

www.cbb.be

2.8 Meldingen aan de Vlaamse Landmaatschappij

Een melding van overname die doorgegeven werd aan de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij, wordt via hen ook doorgegeven aan de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

2.8.1 Mestbank

Bij de overname van een land- of tuinbouwbedrijf, maar ook bij de opstart of uitbreiding, wordt de Mestbank op de hoogte gesteld door de afdeling Markt- en Inkomensbeheer van het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

Zodra de Mestbank deze gegevens ontvangt, zal ze een informatieve brief sturen met betrekking tot het Mestdecreet en toegepast op de specifieke situatie van het bedrijf.

De overdracht van nutriëntenemissierechten (NER) moet bij de Mestbank gemeld worden. Deze melding moet ten laatste de dag voor de overnamedatum ingediend zijn via het daartoe bestemde formulier. Het formulier en extra informatie rond de overdracht van NER vindt u op de website van VLM (www.vlm.be).

Meer informatie over de Mestbank vindt u op de website van de VLM (www.vlm.be) en in de brochure Startersbrochure - Mestbank helpt starters op weg die u kan downloaden via www.vlm.be > Algemeen > Mediatheek > Folders en brochures > Mestproblematiek.

2.8.2 Beheersovereenkomsten

Als de beheerder gedurende de looptijd van zijn beheersovereenkomst alle percelen landbouwgrond of een deel ervan overdraagt, kan de overnemer van de percelen landbouwgrond de beheersovereenkomst of het betreffende deel van de beheersovereenkomst voor de resterende looptijd overnemen. De beheerder stelt de maatschappij schriftelijk in kennis van de overname van de percelen landbouwgrond en van het feit dat de overnemer van die percelen van de beheersovereenkomst of het betreffende deel van de beheersovereenkomst al dan niet overneemt.

Als de overnemer van de percelen landbouwgrond de beheersovereenkomst of het betreffende deel van de beheersovereenkomst overneemt, dan bevat de kennisgeving een schriftelijke bevestiging van de overnemer van de percelen dat hij de beheersovereenkomst of het betreffende deel van de beheersovereenkomst overneemt.

Vlaamse Landmaatschappij:

VLM Antwerpen

Cardijnlaan 1 | 2200 Herentals
Tel. 014 25 83 00 | Fax 014 25 83 99

VLM Limburg

Koningin Astridlaan 10 | 3500 Hasselt
Tel. 011 29 87 00 | Fax 011 29 87 99

VLM Oost-Vlaanderen

Ganzendries 149 | 9000 gent
Tel. 09 244 85 00 | Fax 09 244 85 99

VLM West-Vlaanderen

Velodroomstraat 28 | 8200 Brugge
Tel. 050 45 81 00 | Fax 050 45 81 99

VLM Vlaams-Brabant

Vlaams Administratief Centrum
Dirk Boutsgebouw | Diestsepoort 6 bus 74 | 3000 Leuven
Tel. 016 66 52 00 | Fax 016 66 52 99

2.9 Melding bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw - Identificatie en Registratie (Sanitel)

De overname, stopzetting of verhuizing van een bedrijf met rundvee, varkens, schapen, geiten, hertachtigen of pluimvee, moet steeds worden gemeld bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ-Vlaanderen). Gebruik daarvoor het registratieformulier/de beslagfiche. Dit document kan aangevraagd worden bij Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ-Vlaanderen).

Voor meer info:

DGZ Vlaanderen vzw - Dienst Identificatie en Registratie

Deinse Horsweg 1 | 9031 Drogenen
Tel. 078 05 05 23 | Fax 078 05 23 23 | i&r@dgz.be
www.dierengezondheidszorg.be

2.10 Melding aan het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)

Voor de volgende zaken moet de Provinciale Controle Eenheid (PCE) van het FAVV, Dienst Primaire Sector (www.favv.be) worden aangesproken.

Dierlijke productie

- erkenning van hoeves waar melk wordt verwerkt
- erkenning van hoeves die rechtstreeks aan de consument zuivelproducten verkopen
- registratie van uitzonderlijke plaatsen waar slachtverrichtingen gebeuren
- erkenning voor thuisverwerking
- sanitaire attesten voor leghennen- en varkenshouderij

Plantaardige productie

- aanvragen registratienummer sierteelt, tuincentra, boomkwekerijen ...
- aanvragen plantenpaspoort (sierteelt, boomkwekerijen ...)
- telers die een erkenning hebben voor de vermeerdering van teeltmateriaal (zaad- en pootgoed) moeten bij een bedrijfsovername aan de Provinciale Controle Eenheid (PCE) mededelen dat zij hun bedrijf hebben overgelaten. Deze melding moet ondertekend zijn door overlater en overnemer
- erkenning van handelaars en bereiders van aardappelen (verpakking, schillen, verwerking ...)
- vergunning voor het mengen van veevoeders op het eigen bedrijf: een vergunning voor het zelf mengen van veevoeders is strikt persoonsgebonden. De overnemer van een bedrijf met een mengvergunning moet aan de PCE een nieuwe erkenning of registratie op zijn naam aanvragen. Als de landbouwers-zelfmengers ook het convenant Laagfosfor-voeder hebben ondertekend, moet deze ook opnieuw aangevraagd worden (bij VLM, adressen zie 2.8)

Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen | Provinciale Controle Eenheden:

FAVV - PCE Antwerpen

Italiëlei 124, bus 92 | 2000 Antwerpen

Tel. 03 202 27 11 | Fax 03 202 28 11

notif.ANT@favv.be | info.ANT@favv.be

FAVV - PCE Limburg

Kempische Steenweg 297, bus 4 | 3500 Hasselt

Tel. 011 26 39 84 | Fax 011 26 39 85

notif.LIM@favv.be | info.LIM@favv.be

FAVV - PCE Oost-Vlaanderen

Zuiderpoort blok B 10de verdieping

Gaston Crommenlaan 6/1000 | 9050 Gent

Tel. 09 210 13 00 | Fax 09 210 13 13 en 09 210 13 20

notif.OVL@favv.be | info.OVL@favv.be

FAVV - PCE Vlaams-Brabant

Greenhill Campus | Interleuvenlaan 15 Blok E | 3001 Leuven

Tel. 016 39 01 11 | Fax 016 39 01 05

notif.VBR@favv.be | info.VBR@favv.be

FAVV - PCE West-Vlaanderen

AIPM | Koning Albert I-laan 122 | 8200 Brugge

Tel. 050 30 37 10 | Fax 050 30 37 12

notif.WVL@favv.be | info.WVL@favv.be

2.11 Melding aan de leveranciers van goederen en diensten

Bij een volledige overname moeten de leveranciers van goederen en diensten (water, gas, elektriciteit, telefonie, abonnementen, verzekeringsmakelaars, financiële instellingen ...) hiervan op de hoogte worden gebracht. In het bijzonder moeten de volgende diensten worden ingelicht.

2.11.1 Waterwinning

- Heffing op waterverontreiniging

Als het gefactureerde drinkwaterverbruik 500 m³ of meer bedraagt en/of de totale pompcapaciteit van de eigen waterwinning bedraagt 5 m³/u of meer, dan moet een aangifte worden ingediend en dit voor 15 maart.

Landbouwers moeten een aangifte voor de heffing op de waterverontreiniging indienen bij de Mestbank van de VLM (www.vlm.be/LANDBOUWERS/MEST-BANK/Pages/default.aspx). Zowel voor de heffing op de waterverontreiniging als voor de mestbankaangifte moet u immers de diergegevens aangeven. Door de samenwerking tussen de VLM en de VMM moet u uw dieren slechts één keer aangeven en worden de diergegevens onderling uitgewisseld.

Tuinbouwers dienen rechtstreeks een aangifte in bij de VMM.

- Heffing op de winning van grondwater

Als het grondwaterverbruik 500 m³ of meer bedraagt, moet eveneens een aangifte worden ingediend bij de VMM en dit voor 15 maart. Deze aangifte is volledig geïntegreerd in de aangifte voor de heffing op waterverontreiniging.

De bedrijfswijzigingen met betrekking tot de heffing op waterverontreiniging of de heffing op de winning van grondwater moeten worden doorgegeven aan de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM).

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

A. Van de Maelestraat 96 | 9320 Erembodegem
Tel. 053 72 64 45 | Tel. 053 72 62 11 | Fax 053 71 10 78
info@vmm.be

Meer informatie over beide heffingen:

www.heffingen.be

Bij een overname moet ook de drinkwatermaatschappij zo vlug mogelijk geïnformeerd worden van de wijziging. Daarnaast moet de aandacht besteed worden aan het overzetten van de grondwatervergunning op naam van de overnemer. Bij een overname met plichten en rechten worden de openstaande saldi bij de VMM integraal overgenomen.

Grondwaterwinning

Het in gebruik nemen of stopzetten van grondwaterwinningen (en/of andere eigen waterwinningen) moet binnen de 2 maanden na ingebruikname of stopzetting gemeld worden bij de VMM. Het formulier voor deze melding vindt u op www.heffingen.be/formulieren/090112_melding_buitengebruikstelling_eigen_waterwinning.doc/view.

Voor meer informatie kan de overnemer terecht bij het gemeentebestuur.

Oppervlaktewaterwinning

- Watercaptatie op bevaarbare waterlopen

Deze vergunning is persoonlijk. Wie gebruik wil maken van watercaptatie moet dit schriftelijk melden aan de bevoegde dienst (zie hierna) die de nodige documenten toestuurt. Als de afname minder dan 500 m³ bedraagt, moet enkel dit worden gemeld. Is de afname hoger, dan wordt dit aangerekend volgens het werkelijk afgenomen debiet.

De bevoegde dienst voor de bevaarbare waterlopen is:

Waterwegen en Zeekanaal NV
Oostdijk 110 | 2830 Willebroek
Tel. 03 860 62 11 | Fax 03 860 62 00

- Watercaptatie op onbevaarbare waterlopen

De captatie van water uit onbevaarbare waterlopen is niet meldings- of vergunningsplichtig, behalve als er (tijdelijke) constructies worden opgericht op talud of oever. In die gevallen moet een machtiging aangevraagd worden aan de bevoegde dienst (zie hierna). Oevereigenaars hebben het recht om water te benutten uit een onbevaarbare waterloop voor toepassingen in landbouw, huishouden en industrie. Dit recht is niet oneindig. Er moet over gewaakt worden dat er geen schade (visbestand, inkalvende oevers ten gevolge van laag water ...) optreedt als er te veel water onttrokken wordt. Bij het onttrekken van water mag er geen afbreuk gedaan worden aan de rechten van de lager gelegen oevereigenaars. Alle oevereigenaars hebben in principe gelijke rechten op het water.

De bevoegde dienst voor de onbevaarbare waterlopen is:

Vlaamse Milieumaatschappij

Afdeling Operationeel Waterbeheer

Dienst beheer onbevaarbare waterlopen

Koning Albert II-laan 20 bus 16 | 1000 Brussel

Tel. 02 553 21 51 | Fax 02 553 21 05

2.11.2 Vergunning 'energieproducten en elektriciteit'

Er wordt door de overheid een vrijstelling van betaling van accijnzen voorzien op aardgas, zware stookolie, diesel, kolen, elektriciteit e.a. uitsluitend gebruikt voor land- en tuinbouw. Om van dit voordeel te genieten, moet de land- of tuinbouwer in het bezit zijn van een vergunning 'energieproducten en elektriciteit'. De overlater meldt de stopzetting. De overnemer vraagt een nieuwe vergunning aan. Op de onderstaande adressen kan u de nodige formulieren en inlichtingen verkrijgen.

Federale Overheidsdienst Financiën | Administratie de Douane en Accijnzen (D&A)

Vlaams-Brabant

Gewestelijke directie der douane en accijnzen (D&A)
Kruidtuin - Finance Tower
Kruidtuinlaan 50 bus 320 | 1000 Brussel
Tel. 02 577 34 30 | Fax 02 579 61 07
gew.dir.da.brussel@minfin.fed.be

Antwerpen

Gewestelijke directie der douane en accijnzen (D&A)
Ellermanstraat 21 | 2000 Antwerpen
Tel. 02 577 57 20 | Fax 02 579 65 10
gew.dir.da.antwerpen@minfin.fed.be

Limburg

Gewestelijke directie der douane en accijnzen (D&A)
Voorstraat 43 bus 70 | 3500 Hasselt
Tel. 02 576 17 50 | Fax 02 579 79 41
gew.dir.da.hasselt@minfin.fed.be

Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen

Gewestelijke directie der douane en accijnzen (D&A)
St Lievenslaan 27 | 9000 Gent
Tel. 0257 731 10 | Fax 0257 962 51
gew.dir.da.gent@minfin.fed.be

2.11.3 RENDAC

Een bedrijfsoverdracht moet schriftelijk gemeld worden aan het vilbeluik RENDAC N.V. (overdracht abonnement RENDAC) met vermelding van de volgende gegevens:

- naam van de overdrager en overnemer
- datum van de overdracht
- adresgegevens
- btw-nummer(s)
- Aansluitingsnummer RENDAC

Als het gaat om een splitsing van het bedrijf moet een apart nummer worden aangevraagd.

RENDAC N.V.

Fabriekstraat 2 | 9470 Denderleeuw
Tel. 053 64 02 11 | Fax 053 64 03 60
www.rendac.com

2.12 Bestrijdingsmiddelen

- Gebruik bij derden

Bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik van klasse A mogen enkel gebruikt worden door erkende gebruikers of door land- of tuinbouwers op hun eigen bedrijf. Voor toepassing bij derden moet een erkenning worden gevraagd aan de Federale overheidsdienst Volksgezondheid.

Federale overheidsdienst Volksgezondheid:

DG Leefmilieu | Dienst Risicobeheersing | Afdeling Biociden
Eurostation II | Victor Hortaplein 40 bus 10 | 1060 Brussel
Tel. 02 524 97 97 | Fax 02 524 96 03

- Keuring van spuittoestellen

Alle spuittoestellen die bedoeld zijn om in vloeibare vorm bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik toe te dienen op het Belgische grondgebied moeten worden gekeurd. De verkoop van een spuittoestel (nieuw of tweedehands) moet steeds binnen 30 dagen door de verkoper aan de keuringsdienst schriftelijk worden gemeld. Dus indien het spuittoestel wordt overgedragen bij een bedrijfsovername is het ook verplicht dit te melden.

Voor meer info:

Vlaamse overheid

Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO)

Technologie en Voeding - Agrotechniek

Dienst Keuring Spuittoestellen

Burgemeester Van Gansberghelaan 115 bus 1

9820 Merelbeke

Tel. 09 272 28 00 | Fax 09 272 28 01

keuringspuit@ilvo.vlaanderen.be | www.ilvo.vlaanderen.be

2.13 Andere

Ter gelegenheid van een bedrijfsovername/vestiging is het nuttig een regeling te treffen in verband met:

- Aandelen in de veiling, de zuivelcoöperatie, de suikerfabriek, het slachthuis ...
- Het raadplegen van een fiscalist in verband met het te kiezen fiscaal stelsel, zowel met betrekking tot de btw als met betrekking tot de inkomensbelasting

3 PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE SUBSIDIES

Sommige provincies verlenen ook subsidies aan landbouwers, al dan niet ter gelegenheid van de vestiging. Idem dito voor de gemeenten. Informeer hiervoor bij het gemeentebestuur. Subsidies van de provincies en gemeenten zijn vaak niet cumuleerbaar met de VLIF-tussenkomst. De aanvrager verbindt er zich in het kader van het VLIF immers toe geen andere aanvraag voor steun te hebben ingediend of te zullen indienen bij een andere instantie voor dezelfde investeringen. Het betreft vormen van steun waarbij de investering zelf de basis vormt voor het bepalen van de steun.

Contactgegevens van de provinciale landbouwdiensten:

Provincie Antwerpen

Dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid
Koningin Elisabethlei 22 | 2018 Antwerpen
Tel. 03 240 58 37 | Fax 03 240 58 79

dlp@admin.provant.be

www.provant.be/ondernemen/land-_en_tuinbouw

Provincie Limburg

4e directie - Sectie Landbouw
Universiteitslaan 1 | 3500 Hasselt
Tel. 011 23 74 40 | Fax 011 23 74 10

landbouw@limburg.be | www.limburg.be/landbouw

Provinciale Landbouwkamer voor Oost-Vlaanderen

Huis van de Economie
Seminariestraat 2 | 9000 Gent
Tel. 09 267 86 80 | Fax 09 267 86 97

landbouwkamer@oost-vlaanderen.be

www.oost-vlaanderen.be

Provincie Vlaams-Brabant

Directie Economie en KMO-beleid
Land- en Tuinbouw en Leefmilieu
Dienst Land- en Tuinbouw

Provincieplein 1 | 3010 Leuven
Tel. 016 26 72 70 | Fax 016 26 72 71

landbouw@vlaams-brabant.be | www.vlaamsbrabant.be

Provincie West-Vlaanderen

Provinciehuis Olympia
Koning Leopold III-laan 66 | 8200 Brugge (Sint-Andries)
Tel. 050 40 33 54 | www.west-vlaanderen.be

4 ANDERE NUTTIGE ADRESSEN

4.1 E-loket Landbouw en Visserij (www.landbouvwlaanderen.be)

Via het e-loket Landbouw en Visserij kunt u als land- en tuinbouwer van thuis uit uw meest recente bedrijfsgegevens raadplegen (bv. overzicht van hun toeslagrechten) en allerlei aanvragen elektronisch beheren en indienen (bv. de verzamelaanvraag). Daarenboven begeleidt het e-loket u bij het invullen van uw aanvraagformulieren. Zo worden bijvoorbeeld foute combinaties in uw aanvraag opgemerkt en meegedeeld, zodat u de nodige aanpassingen kunt doen alvorens u de aanvraag elektronisch indient. Hierdoor wordt de kans op financiële boetes door verkeerd ingevulde aanvragen sterk verminderd.

U kunt als land- of tuinbouwer deze elektronische aanvraagformulieren zelf invullen en indienen, maar u kunt hiervoor ook een mandaat verlenen aan een zuivelfabriek, een landbouwconsulent, uw zoon of dochter ...

Wat het e-loket bijzonder maakt, is dat de vorm en de inhoud mee ontwikkeld zijn door een groep van land- en tuinbouwers zelf. Het e-loket is met andere woorden volledig op maat van de land- en tuinbouwers gemaakt.

Voor meer informatie over hoe u op het e-loket te werk gaat, wat u hiervoor nodig heeft en hoe u mandaten kunt verlenen aan andere personen, surf naar www.landbouvwlaanderen.be (klik op 'Help (FAQ)').

Voor meer informatie over de verschillende soorten premieaanvragen die er bestaan:
www.vlaanderen.be/landbouw.

4.2 Producentenorganisaties

Sommige Producentenorganisaties geven tegemoetkomingen bij analyses van grondstalen, drinkwaterstalen ... Meer informatie hierover wordt het best gevraagd bij de producentenorganisatie.

4.3 VLAM

VLAM staat in voor afzetbevorderingen en promotie van land- en tuinbouw- en visserijproducten in binnen- en buitenland. Hiervoor moeten bijdragen voor het promotiefonds worden betaald.

VLAM vzw

Koning Albert II-laan 35, bus 50 | 1030 Brussel

Tel. 02 552 80 11 | Fax 02 552 80 01

vlam@vlam.be | www.vlam.be

4.4 Bouwen en verbouwen

- Stedenbouwkundige vergunning

Als er bouw- of verbouwingswerken worden uitgevoerd, is een stedenbouwkundige vergunning nodig. De landbouwer of de architect dient de aanvraag bij het gemeentebestuur in.

- Bouwtoelating

Als een pachter nieuwe gebouwen wenst op te trekken of grondige verbouwingswerken wenst uit te voeren aan bestaande gebouwen op gronden die eigendom zijn van derden, dan is een schriftelijke toelating van de eigenaar vereist voor deze werken. De toelating moet aangevraagd worden voor de aanvang van de werken, als de stedenbouwkundige vergunning is verleend. De registratie van deze toelating is verplicht en gebeurt bij de Federale overheidsdienst Financiën, Kadaster, Registratie en Domeinen.

Soms verdient het de voorkeur een 'recht van opstal' (= notariële akte) te vragen. Dit kan geëist worden door het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds, vooral wanneer overheidswaarborg wordt gevraagd.

- **Beschermd erfgoed**

Informeer bij de notaris of het bedrijf geheel of gedeeltelijk tot het beschermd erfgoed behoort (beschermd monument, landschap ...). Als dit het geval is, zijn er immers bijkomende voorschriften. Voor meer informatie contacteer de provinciale afdelingen van het agentschap Ruimte en Erfgoed - Onroerend Erfgoed.

**Vlaamse overheid | agentschap Ruimte en Erfgoed
Onroerend Erfgoed | Provinciale afdelingen**

Antwerpen

Ruimte en Erfgoed

Vlaams Administratief Centrum

Lange Kievitstraat 111-113, bus 52 | 2018 Antwerpen

Tel. 03 224 60 20 | ruimte.erfgoed.ant@rwo.vlaanderen.be

Limburg

Ruimte en Erfgoed

Vlaams Administratief Centrum

Koningin Astridlaan 50, bus 1 | 3500 Hasselt

Tel. 011 74 21 00 | ruimte.erfgoed.lim@rwo.vlaanderen.be

Oost-Vlaanderen

Ruimte en Erfgoed

Vlaams Administratief Centrum

Gebroeders Van Eyckstraat 4-6 | 9000 Gent

Tel. 09 265 45 11 | ruimte.erfgoed.ovl@rwo.vlaanderen.be

Vlaams-Brabant

Ruimte en Erfgoed

Vlaams Administratief Centrum

Diestsepoort 6, bus 91 | 3000 Leuven

Tel. 016 24 98 18 | ruimte.erfgoed.vbr@rwo.vlaanderen.be

West-Vlaanderen

Ruimte en Erfgoed

Werkhuisstraat 9 | 8000 Brugge

Tel. 050 44 28 11 | ruimte.erfgoed.wvl@rwo.vlaanderen.be

